

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี¹

Factors affecting the success of self-reliant communities

In Ban Mi District, Lopburi Province

ศาริตา พรพรรณชาติ²

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาถึงความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเองกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคล คือ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ (9 คน) และผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ (3 คน) ในพื้นที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 12 คน ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ใน 3 ประเด็น คือ 1) ชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง 2) ชุมชนมีความสามารถในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน 3) ชุมชนมีความสามารถในการส่งเสริมการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การบริหารจัดการชุมชน 3) บทบาทของผู้นำ 4) บทบาทขององค์กรการบริหารส่วนตำบล 5) บทบาทขององค์กรในชุมชน ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ 1) ส่งเสริมการถอดบทเรียนความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง และถ่ายทอดไปยังชุมชนอื่นๆ เพื่อสร้างมาตรฐานในการสร้างชุมชนพึ่งตนเองให้ใกล้เคียงกัน และสร้างเครือข่ายการพัฒนาเชื่อมโยงแต่ละชุมชน 2) การสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการสร้างชุมชนพึ่งตนเอง ควรทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะเน้นในเรื่องการประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของการดำเนินงาน เทคนิค เคล็ดลับการทำงาน และอื่นๆ 3) ส่งเสริมการสร้างผู้นำชุมชนที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่สามารถบริหารงานได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม

Abstract

This independent study is qualitative research. The objectives are 1) to study the success of self-reliant communities; In Ban Mi District Lopburi Province 2) to study various factors that affect the success of self-reliant communities In Ban Mi District Lopburi Province

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

² นักศึกษาปริญญาโท โครงการทวีปริญญาโทหลักสูตรทวีปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ

สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติจังหวัดจันทบุรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3) To study the relationship between the success of the self-reliant community and the factors affecting its success. This research used a qualitative research approach. Data were collected using in-dept interviews. In this research study, the units used for analysis at the individual level were formal community leaders (9 people) and informal community leaders (3 people) in Ban Mi Distric, Lopburi Province, a total of 12 people. The results of the study found that The success of self-reliant communities In Ban Mi District Lopburi Province in 3 issues 1) The community has a self-management ability. 2) The community has an ability to strengthen the community economy. 3) The community has an ability to promote development for sustainability. Factors affect the success of self-reliant communities In Ban Mi District, Lopburi Province 1) Community participation 2) Community management 3) The role of leaders 4) The role of the Subdistrict Administrative Organization 4) The role of the organization in the community. Suggestions for implementation: 1) Promote the lessons learned from the success of self-reliant communities and broadcast to other communities To create standards for creating self-reliant communities that are similar and create a development network connecting each community. 2) Creating awareness of the importance of building self-reliant communities. You should do it continuously. This may focus on publicizing the success of operations, techniques, work tips, etc. 3) Promote the creation of community leaders with strategic leadership who can appropriately manage according to changing situations.

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

1. ที่มาของปัญหา

“ชุมชน” เป็นคำที่ถูกใช้อย่างเป็นทางการครั้งแรกในปี 2505 เมื่อประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหน่วยราชการที่มีการแยกส่วนพัฒนาการท้องถิ่นออกจากกรมมหาดไทย แล้วจัดตั้งเป็นกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ชุมชนมีความหมายในขอบเขตที่กว้างมาก ไม่ว่าจะเป็นความหมายที่เป็นรูปแบบหน่วยทางสังคมและสถาบันการปกครอง หรือลักษณะกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ในเชิงกระบวนการ เช่น องค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน ชุมชนเมือง ชุมชนแออัด เป็นต้น

นับแต่อดีตชุมชนในประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวมาโดยตลอด ตั้งแต่ครั้งยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและจำนวนมาก ชุมชนดั้งเดิมมีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาตนเองบนพื้นฐานทรัพยากรและความรู้ที่มี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ต่อมาเมื่อมี

ประชากรเพิ่มขึ้น ชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น การบริโภคทรัพยากรเพิ่มขึ้นตาม ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ จากชุมชนเกษตรกรรมไปเป็นชุมชนอุตสาหกรรม เน้นการผลิตจำนวนมาก ใช้ทรัพยากรสูง และมีการ เคลื่อนย้ายแรงงานในอัตราสูง มาจนถึงชุมชนออนไลน์ในรูปแบบปัจจุบัน ที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สามารถทำให้เกิดโลกไร้พรมแดน นับว่าเป็นชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัวของตนเอง ทำให้ ไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของโลกก็ยังสามารถสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์แบบคนในชุมชนพียงมีต่อกัน คือ การ สนทนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การให้คำปรึกษาแนะนำ การเรียนการสอน เป็นต้น แบบไม่ต้องเดินทางมา พบปะกัน

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ของประเทศทุกประเทศในโลกล้วนผ่าน กระบวนการที่เรียกว่า “การพัฒนาชุมชน” องค์การสหประชาชาติ (1955) ให้นิยามของคำว่า “การพัฒนา ชุมชน” ไว้ว่า เป็นกระบวนการเสริมสร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชน ด้วยการมี ส่วนร่วมอย่างจริงจัง และการพึ่งตนเองอย่างแท้จริงโดย ความคิดริเริ่มของประชาชนในชุมชน

นั่นก็หมายความว่า การพัฒนาชุมชนใดให้ดีขึ้นนั้น จะต้องมี 1) การเสริมสร้าง คือ การทำให้มีสิ่งที่ดี เพิ่มขึ้น หรือพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน คือ สมาชิกในชุมชน สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนา สามารถแสดงความคิดเห็น ออกเสียง ร่วมมือกัน และคัดค้านในกรณีที่ไม่เห็นด้วย ได้อย่างเท่าเทียมกัน และ 3) ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ คือ สามารถใช้ทุนชุมชน ที่มีอยู่ใน ชุมชนของตนเอง บริหารจัดการภายในชุมชน สร้างประโยชน์ให้กับคนในชุมชน ใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใน ชุมชน หรือ ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน รวมถึงประสานภาคีเครือข่ายที่อยู่นอกชุมชน เพื่อ สร้างโอกาสจากภายนอกสู่ชุมชน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (ปี 2540-2544) เป็นต้นมา เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุล ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (ปี 2545-2549) มีการนำเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรม ชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งตนเองได้ รวมทั้ง ความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายชุมชนให้เกิดการเชื่อมโยงการพัฒนาทั้งชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน มี การดูแลจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับ สังคมไทย เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจาก วิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย

2. ความสำคัญของปัญหา

มีคำกล่าวที่ว่า “ให้ปลาแก่คนๆ หนึ่งแล้วท่านจะเลี้ยงเขาได้หนึ่งวัน แต่ถ้าแสดงวิธีจับปลาให้เขาดู แล้วคุณก็จะเลี้ยงเขาไปได้ตลอดชีวิต” นั้น สื่อความหมายได้ลึกซึ้งเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง ในการดำเนินชีวิตและส่งเสริมเศรษฐกิจครัวเรือน เป็นหนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาความยากจนที่ยั่งยืนที่สุดในระยะยาว เนื่องจากหากชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้วนั้น 1) ชุมชนรู้ว่าสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ 2) หน่วยงานภาครัฐอำนวยความสะดวกให้พวกเขาด้วยการจัดหาทรัพยากรและทักษะที่เหมาะสมให้บริหารจัดการภายในชุมชนเอง และ 3) ชุมชนมีอิสระในการบริหารจัดการภายในชุมชนเอง

แต่ในความเป็นจริง การทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นในชั่วข้ามคืน แต่ต้องผ่านกระบวนการหล่อหลอมอันยาวนาน ผ่านปัญหาและอุปสรรค ผ่านการทำความเข้าใจ ผ่านการเรียนรู้ความสำเร็จและความผิดพลาด ทำให้กว่าจะเกิดชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างสมบูรณ์นั้น เป็นไปอย่างเชื่องช้า ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกในปัจจุบัน ทำให้ยังคงเป็นภาระหนักอึ้งของภาครัฐที่จะต้องจัดสรรงบประมาณทั้งในด้านเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาศักยภาพชุมชน การส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพ และนโยบายสาธารณะต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้ดำรงชีวิตให้รอดพ้นจากการเปลี่ยนแปลง

ในส่วนของชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นชุมชนพึ่งพาตนเองได้แล้วนั้น ก็ยังคงต้องรักษามาตรฐานการบริหารจัดการชุมชนไว้อยู่เสมอ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมภายนอก และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนอื่น เพื่อให้ชุมชนนั้นมีความยืดหยุ่นและพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น สิ่งนี้เป็นหัวใจสำคัญ การสร้างเครือข่ายก็เช่นกัน ไม่เพียงแต่จะสามารถระดมบุคลากร หรือเงินทุน เข้าไปช่วยเหลือกันในพื้นที่และช่วยฟื้นฟูหลังเกิดปัญหา แต่ยังสามารถจัดการในระยะยาวโดยชุมชนผ่านกลไกการระดมทุนและทรัพยากรของตนเองอีกด้วย

นั่นจึงไม่ได้หมายความว่าชุมชนจะถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพังเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง แต่ในความเป็นจริงแล้วอยู่บนพื้นฐานของการมอบทักษะและการอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่พวกเขา และระบบนิเวศที่เหมาะสม เนื่องจากทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรอื่นๆ ล้วน ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันนั่นเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเองในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับชุมชนอื่นๆ ในการสร้างชุมชนพึ่งตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหา รวมถึงตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างแท้จริง

คำถามในการวิจัย

1. ชุมชนในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ที่สามารถพึ่งตนเองได้ มีอะไรบ้าง

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี กับความสำเร็จของชุมชนที่พึ่งตนเองได้ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 5.1. เพื่อศึกษาถึงความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 5.2. เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 5.3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเองกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเองในอำเภอบ้านหมี่

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในพื้นที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี นี้ ผู้ศึกษาได้นำแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษาในหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับ การพึ่งตนเอง
2. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับ การมีส่วนร่วม
3. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับ การบริหารจัดการชุมชน
4. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
5. อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง
ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
  - 1.1 การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน
  - 1.2 การจัดสรรทรัพยากรร่วมกัน
  - 1.3 การตัดสินใจร่วมกัน
  - 1.4 การปฏิบัติเพื่อเป้าหมายร่วมกัน
  - 1.5 การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน
  - 1.6 การประเมินผลร่วมกัน
2. การบริหารจัดการในชุมชน
  - 2.1 การวางแผนในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน
  - 2.2 การแบ่งงานกันทำตามความสามารถ
  - 2.3 การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน
  - 2.4 การควบคุมการทำงานอย่างเป็นระบบ
3. บทบาทของผู้นำชุมชน
  - 3.1 ผู้นำปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชุมชน
  - 3.2 ผู้นำสื่อสารเชิงบวกและสร้างแรงบันดาลใจให้กับชุมชน
  - 3.3 ผู้นำให้โอกาสกับทุกคนในการสร้างสรรค้วิธีการทำงาน และการตัดสินใจ
  - 3.4 ผู้นำใส่ใจความรู้สึกของคนในชุมชน สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และดูแลผลประโยชน์ให้กับทุกคน
4. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 4.1 บริการสาธารณะ
  - 4.2 ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างไร
  - 4.3 การตอบสนองขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหา
5. บทบาทขององค์การในชุมชน
  - 5.1 ประโยชน์ขององค์การในชุมชนและการเข้าถึง
  - 5.2 สวัสดิการชุมชน
  - 5.3 องค์การในชุมชนกับการร่วมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

ความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง
ในพื้นที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1. ชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง ใน 6 ด้าน ได้แก่
  - 1.1 ความมั่นคงทางอาหาร
  - 1.2 ความมั่นคงในชีวิต
  - 1.3 ความสามัคคีปรองดอง
  - 1.4 การยึดหลักประชาธิปไตย
  - 1.5 การปลอดอบายมุข ปลอดยาเสพติด
  - 1.6 การบริหารจัดการชุมชน
2. ชุมชนมีความสามารถในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ใน 3 ด้าน ได้แก่
  - 2.1 การสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม
  - 2.2 ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนชุมชนที่มีธรรมาภิบาล
  - 2.3 มีกลุ่มหรือเครือข่ายด้านเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
3. ชุมชนมีความสามารถในการส่งเสริมการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ใน 4 ด้าน ได้แก่
  - 3.1 การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ
  - 3.2 การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - 3.3 การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง
  - 3.4 การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีการพัฒนา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิทยาที่เรียกว่า การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) เนื่องจากเป็นแนวทางการศึกษาโดยให้ผู้นำชุมชน อธิบายเล่าเรื่องราวประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้ประสบมาในช่วงของการสร้างชุมชนพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นข้อมูลของการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในพื้นที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการศึกษา

3.1.1 การศึกษาเอกสาร (เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2557, น.20) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ คุชณินพนธ์ รายงานการประชุม คู่มือการปฏิบัติงาน ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางราชการ และจากข้อมูลที่มีการจดบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น

3.1.2 การศึกษาภาคสนาม โดยผู้ศึกษาลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์เป็นทางการ (Structured interview or formal interview) ด้วยคำถามปลายเปิด (Open-ended Question)

2. หน่วยในการวิเคราะห์ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคล คือ ตัวแทนประชาชน

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เหตุผลประกอบเนื่องจากผู้นำชุมชนมีความใกล้ชิดและร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ในการพัฒนาในด้านต่างๆ รวมถึงเป็นแบบอย่างให้กับคนในชุมชน รวมถึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน อีกทั้งผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในชุมชน ผู้นำชุมชนจึงเป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือรับรู้ความเป็นมาของการสร้างชุมชนพึ่งตนเองอย่างลึกซึ้ง สามารถถ่ายทอดสิ่งที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงปัญหาและอุปสรรค และวิธีการแก้ไขปัญหา ผู้นำชุมชนประกอบด้วย

1) ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่หมู่บ้านและตำบล ของอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 9 คน

2) ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ พระ ครู ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ประธานกลุ่มอาชีพ ประธานคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ประธานกลุ่มกองทุนชุมชน เป็นต้น จำนวน 3 คน

รวมทั้งสิ้น 12 คน

4. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้นำมาพิจารณาตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

4.1 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในพื้นที่อำเภอ บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้แก่ 1) ชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง 2) ชุมชนมีความสามารถในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน และ 3) ชุมชนมีความสามารถในการส่งเสริมการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

4.2 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในชุมชน 2) การบริหารจัดการชุมชน 3) บทบาทของผู้นำชุมชน 4) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 5) บทบาทขององค์กรในชุมชน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview) ด้วยคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัว ใช้คำถามเดียวกับกับทุกกลุ่มตัวอย่าง และทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยนัดหมายวันและเวลาที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวก และแจ้งผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนล่วงหน้าเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์ รวมถึงขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ในการจัดบันทึกและบันทึกเสียงการสนทนาก่อนทุกครั้ง

6. การสร้างเครื่องมือและการทดสอบคุณภาพ

6.1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี หลักการ แนวความคิดจากเอกสาร ตำรา หนังสือ เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) บริบทพื้นที่และสภาพแวดล้อมชุมชนในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 2) ความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

6.2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยนำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอแก่อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบข้อคำถามในแบบสอบถาม เพื่อความครอบคลุมเชิงเนื้อหาที่ต้องการศึกษา การจัดลำดับคำถาม การใช้ภาษาในแบบสัมภาษณ์และความเหมาะสมของคำถาม โดยใช้แสดงมโนทัศน์การตรวจสอบคุณภาพความครอบคลุมด้านเนื้อหาของความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเองและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในพื้นที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

6.3 ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency IOC) หาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ คัดเลือกตัวชี้วัดที่เหมาะสม

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกต และศึกษาข้อมูลทางเอกสาร

ประกอบไปด้วย ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ดังนี้

7.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ในกลุ่มประชากรตัวอย่างทั้งหมด

7.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเองในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี รวมทั้งการสร้างเครื่องมือ โดยมีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากหนังสือ วารสาร จุลสาร วิทยานิพนธ์และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ รวมถึงการสืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต

8. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล หลักฐานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ มีความถูกต้อง แม่นยำ และทุกขั้นตอนในการศึกษาจะมีความสมบูรณ์ได้นั้น ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ดังนี้

8.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเองในอำเภอบ้านหมี่ ผู้วิจัยมีการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ 1) **ผู้นำที่เป็นทางการ** ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่หมู่บ้านและตำบล ของอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 9 คน 2) **ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ** ได้แก่ พระ ครู ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ประธานกลุ่มอาชีพ ประธานคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ประธานกลุ่มกองทุนชุมชน เป็นต้น จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน

8.2 ขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม โดยค้นพบว่า Delbecq, et al. (1975) ขนาดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมที่สุดคือ 7-21 ตัวอย่าง หลังจากนั้น Okoli & Pawlowski (2004) ได้ศึกษาและค้นพบขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมควรอยู่ระหว่าง 10-18 คน ทั้งนี้ สำหรับการศึกษานี้ของ Näyhä (2014) ได้นำเสนอขนาดกลุ่มตัวอย่าง 9-23 ตัวอย่าง นอกจากนี้ Brand, Jager, & Lategan (2014) ได้ให้ข้อสังเกตจากผลการวิจัยที่แตกต่างจากผู้วิจัยอื่นๆ โดยกล่าวว่า ขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่สำคัญเท่ากับคุณภาพข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งต้องพิจารณา ถึงข้อจำกัดของจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จะกำหนดขนาดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยจะรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก 2 กลุ่ม จำนวน 12 คน

8.3 การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ใช้วิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) (Suanders, Lewis, Thornhill, 2012) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชนที่มีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนพึ่งตนเอง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีรายละเอียดของเกณฑ์การเลือก

1) ผู้นำที่เป็นทางการ เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ อยู่ในชุมชนที่เป็นที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมชนพึ่งตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป 2) ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการในชุมชน เช่น ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำทางศาสนา ครู ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำกลุ่มอาชีพ ฯลฯ มีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ หรือเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนว่าเป็นผู้นำ อยู่ในชุมชนที่เป็นที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมชนพึ่งตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป

9. การวิเคราะห์ข้อมูล

9.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งที่ได้จากการศึกษาเอกสารและจากการเก็บข้อมูลภาคสนามมารวบรวม โดยจัดระเบียบของข้อมูลจำแนกตามประเด็นและหัวข้อ ทั้งนี้ หากข้อมูลที่ไต่ยังมี ความไม่ชัดเจนหรือมีความบกพร่องผู้วิจัยจะลงพื้นที่ไปศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

9.2 นำข้อมูลที่ไต่จัดระเบียบจำแนกตามประเด็นแล้วมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้การ วิจัยเชิงคุณภาพเชื่อมโยงความสอดคล้องแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้มีการอ้างอิงไว้

9.3 สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลที่ได้จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์เพื่อนำ ไปสู่ข้อเสนอแนะ การวิจัยต่อไป

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี สรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิเคราะห์ความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

พบว่า ชุมชนในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีความสำเร็จในการพึ่งตนเอง จะเห็นได้จาก มาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี สามารถจัดการปัญหาได้ดีทั้งในสถานการณ์ปกติ และสถานการณ์พิเศษ เช่น การ ประสบอุทกภัย หรือโรคระบาด ตำบลหนองเมืองมีการจัดการแหล่งอาหารในช่วงน้ำท่วมให้สามารถเลี้ยง ผู้ประสบภัยได้ โดยชุมชนมีการจัดสรรพื้นที่สาธารณะที่น้ำท่วมไม่ถึง จัดทำโครงการปลูกผักสวนครัว เพื่อให้เป็นแหล่งอาหารให้กับคนในชุมชนทั้งในยามปกติและยามที่ประสบอุทกภัย ในช่วงการระบาดของ โรค โควิด-19 ตำบลไผ่ใหญ่ประกาศเปิดศูนย์กักโรคก่อนรัฐบาลประกาศทั่วประเทศ เนื่องจากชุมชน ตอบสนองต่อการไหลกลับของแรงงานที่ติดโรค และไม่มีสถานพยาบาลรักษา มีการร่วมมือกันของคนใน ชุมชนจัดเตรียมอาหาร และเครื่องใช้จำเป็นสำหรับผู้ป่วย มีการประชุมทำความเข้าใจและสร้างการรับรู้กับ คนในชุมชนถึงสถานการณ์ และแนวปฏิบัติภายในชุมชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ใน 3 ประเด็น ชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง ในด้าน 1) ความมั่นคงทางอาหาร 2) ความมั่นคง ในชีวิต 3) ความสามัคคีปรองดอง 4) การยึดหลักประชาธิปไตย 5) การปลอดอบายมุข ปลอดยาเสพติด และ

6)การบริหารจัดการชุมชน **ชุมชนมีความสามารถในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน** ในด้าน 1) การสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม 2) ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนชุมชนที่มีธรรมาภิบาลได้อย่างเท่าเทียม และ 3) การมีกลุ่มหรือเครือข่ายด้านเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง **ชุมชนมีความสามารถในการส่งเสริมการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน** ในด้าน 1) การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ 2) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง 4) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีการพัฒนา

2. สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า ชุมชนพึ่งตนเองที่ประสบความสำเร็จ มีปัจจัยดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การบริหารจัดการชุมชน 3) บทบาทของผู้นำในชุมชน 4) บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล และ 5) บทบาทขององค์การในชุมชน ทั้งหมดมีส่วนร่วมในการสร้างความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง

3. สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเองกับปัจจัยมูลเหตุ

การมีส่วนร่วมในชุมชน มีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการขับเคลื่อนความเป็นชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การจัดสรรทรัพยากรร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน การปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมกัน การรับผลประโยชน์ร่วมกัน และการตรวจสอบประเมินผลร่วมกัน การมีส่วนร่วมในชุมชน ทำให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมรับรู้ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมแก้ไขปัญหา/ข้อขัดแย้ง ทำให้เกิดพลังที่สามารถสร้างสิ่งที่ดีงามและความสำเร็จได้

การบริหารจัดการชุมชน มีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการคงสภาพของชุมชนให้รักษาระดับการพัฒนาไม่ให้เกิดถดถอยลง และช่วยให้ชุมชนรักษาเสถียรภาพของตน รวมไปถึงการพัฒนาไปสู่ขั้นต่อไปได้

ผู้นำชุมชน มีความสำคัญอย่างมากต่อขวัญและกำลังใจของคนในชุมชน การมีผู้นำเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ช่วยให้การเรียนรู้อัตโนมัติ (ไม่ต้องผ่านการลองผิดถูก) การมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ จะช่วยส่งเสริมการตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที ผู้นำที่สื่อสารเชิงบวก และสร้างแรงบันดาลใจจะช่วยให้บรรยากาศในชุมชนไม่เคร่งเครียด เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และผู้นำที่ปฏิบัติกับทุกคน หรือ จัดสรรผลประโยชน์ให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียม จะช่วยสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ดังนั้น จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ผู้นำชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสำเร็จชุมชนพึ่งตนเองเป็นอย่างมาก

องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ภาวะเบียดเบียนค่าใช้จ่ายงบประมาณ การถูกบังคับด้วยข้อบัญญัติ ทำให้การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายงบประมาณในกรณีฉุกเฉินทำได้ไม่คล่องตัวเท่าที่ควร การส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนในระยะปานกลาง-ยาวเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกอย่างกะทันหัน ระดับการตอบสนองขององค์การบริหารส่วนตำบลอาจไม่รับกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ในชุมชนพึ่งตนเอง ระดับการตอบสนองขององค์การบริหารส่วนตำบลค่อนข้างไปทางสูง เนื่องจากแม้มีข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น แต่ระบบการบริหารจัดการมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้มากกว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในชุมชนอื่น ทำให้สามารถตอบสนองความคาดหวังของประชาชนได้ดี จึงนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเองในระดับปานกลาง

องค์กรในชุมชน องค์กรที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นชุมชน องค์กรแต่ละองค์กรมีบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อชุมชน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรประเภทกองทุนชุมชน มีหน้าที่ในการเป็นแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำให้กับคนในชุมชน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นทุนสำรองในกรณีฉุกเฉิน หรือวัตถุประสงค์อื่นใด หรือองค์กรประเภทบริการประชาชน เช่น ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างภาครัฐ/หน่วยงานเอกชน/บุคคล กับคนในชุมชน เป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน และเป็นหน่วยปฏิบัติการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนชุมชน ในการวิจัยนี้ องค์กรชุมชนในชุมชนพึ่งตนเองส่วนใหญ่มีความเข้มแข็ง มีการดำเนินงานที่เรียบง่าย มีประสิทธิภาพให้บริการกับคนในชุมชนได้ดี แต่องค์กรเหล่านี้ มีลักษณะงานเป็นงานประจำ มีข้อจำกัดในการดำเนินงาน จึงนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเองในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) รัฐบาลควรสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินการสร้างชุมชนพึ่งตนเอง โดยอาจจัดทำเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายหลัก โดยมีการจัดสรรงบประมาณ มีการติดตามผลการดำเนินงานรายปี และเชิดชูเกียรติตามระดับความสำเร็จของชุมชน

2) รัฐบาลควรสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้บริหาร อบต. ที่ต้องมีการฝึกให้มี ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ รวมถึงแสวงหาเทคนิคการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) การพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง จำเป็นต้องศึกษาเงื่อนไขของแต่ละบริบทและแต่ละปัจจัยอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาในแต่ละปัจจัยได้อย่างเหมาะสม เช่น วัฒนธรรมของแต่ละชุมชน วิถีคิด วิถีชีวิต สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัจจัยในการศึกษาให้แตกต่างกันด้วย

2) การสร้างชุมชนพึ่งตนเอง ควรทำอย่างต่อเนื่อง และให้ความสำคัญกับการวางกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ และจัดทำแผนปฏิบัติการอย่างละเอียด เพื่อการขับเคลื่อนภารกิจให้ประสบผลสำเร็จตามต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ส่งเสริมการถอดบทเรียนความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเอง และถ่ายทอดไปยังชุมชนอื่นๆ เพื่อสร้างมาตรฐานในการสร้างชุมชนพึ่งตนเองให้ใกล้เคียงกัน และสร้างเครือข่ายการพัฒนาเชื่อมโยงแต่ละชุมชน

2) การสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการสร้างชุมชนพึ่งตนเอง ควรทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะเน้นในเรื่องการประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของการดำเนินงาน เทคนิค เคล็ดลับการทำงาน และอื่นๆ

3) ส่งเสริมการสร้างผู้นำชุมชนที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่สามารถบริหารงานได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้เหมาะสม

4. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ในมิติอื่น ๆ เช่น การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนพึ่งตนเองแต่ละจังหวัด ในหลากหลายมุมมอง เช่น ส่วนราชการ สมาชิกในชุมชน ภาคเอกชน เป็นต้น

2) การพัฒนาการศึกษาให้ครอบคลุมมากขึ้น ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณหรือคุณภาพ เกี่ยวกับกลยุทธ์ในการสร้างความสำเร็จให้กับชุมชนพึ่งตนเอง เพื่อลงรายละเอียดและสร้างตัวแบบการดำเนินงานในพื้นที่เฉพาะเจาะจง เพื่อใช้เป็น Best Practice ให้กับชุมชนอื่นๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

ฟ้าลั่น กระสังข์, ทุนชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมสำหรับชุมชนพึ่งพาตนเอง :

การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนรั้งไวกัยกับชุมชนหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน

จังหวัดกาญจนบุรี Online Vol 5 No 2 (2019): Journal of Rangsit Graduate Studies in Business and Social Sciences

ปวีณา ถี่ตระกูล, ดัชนีการพึ่งพาตนเองของชุมชนในจังหวัดเชียงราย, Journal of

Management Science Chiangrai Rajabhat University Vol.4 No. 2 (July - December 2009) Online :

http://jms.crru.ac.th/datas/MJ_24_2_2552_109_ExJournal.pdf

ปรเมษฐ์ แสงอ่อน และคณะ, รูปแบบการจัดทำแผนชุมชนแบบพึ่งตนเอง ตามแนวเศรษฐกิจ

พอเพียงในจังหวัดสมุทรสงคราม (2554) Online : <http://www.ssruir.ssru.ac.th/>

[handle/ssruir/595](http://www.ssruir.ssru.ac.th/handle/ssruir/595)

ว่าที่ร้อยตรีพิภภัทร์ สุขสมเกษม, ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี, 2559 Online :

https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5803010106_5455_4967.pdf

วิสิทธิ์ ยิ้มยิ้ม, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี, 2559 Online : [https://digital_collect.lib.buu.ac.th/](https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/57930232.pdf)

[dcms/files/57930232.pdf](https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/57930232.pdf)

สามารถ อัยกร, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง : วิถีปฏิบัติของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา, วารสารศิลปศาสตร์
และวิทยาการจัดการ

สุมิตรา ศรีวิบูลย์ และพรณี วิภูวนานนท์, การพึ่งตนเองเพื่อต่อสู้ความยากจน, วารสารวิจัย
สังคม ปีที่ 36 ฉบับที่ 1 2556 หน้า 50-73 Online : <http://www.cusri.chula.ac.th/wp-content/uploads/2020/11/3-4.pdf>

อินธิรา ครองศิริ, การศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน เรื่องการศึกษาตัวแบบ
การจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ของ
ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี, 2560

Bass Bernard M., 1985, Leadership and Performance beyond Expectations, New York, The Free Press
Bass and Avolio, 1994, Improving Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership
(Thousand Oaks : Sage Publications, 1994), P2

Claridge, T., 2004. Designing social capital sensitive participation methodologies. Report,
Social Capital Research, Brisbane, Australia.

Fiona Campbell, The Social Determinants of Health and Well-Being: How local government can
make a difference, (London: IDeA, 2010) p. 13

JICA, online : https://openjicareport.jica.go.jp/pdf/11764479_02.pdf

Johan Galtung, “self- Reliance. Concept, Practice and Rationale”, in Johan Galtung et. Al.
(eds), Self- Reliance: A strategy for Development (London: Regle-L’
Ourettute, 1980) p. 23

Lester R. Kurtz, Encyclopedia of Violence, Peace, & Conflict (Third Edition), 2022

Margaret Mary Lipscomb, Changing Meanings of Development : Dudley Seers – An Intellectual
Biography, submitted for the degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY, University of
Souththampton, September 1993 Online : eprints.ston.ac.uk/462512/432639.pdf

Naylin Oo, Reflection on Dudley Seers’s “The Meaning of Development and the New Meaning of
Development”, 2009, Online : <https://researchgate.net/publication/343614526>

Suparp Thaithae และคณะ, Self-Reliant Community Development in a Semi-Urban Area of
Bangkok: A Case Study of Community Well-Being” Vol. 16 No. 2 (2021): The Journal of
Behavioral Science (2021) Online : <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IJBS/article/view/249242>

UNHCR, Handbook for Self-reliance, 2005, p.XI)